

תוכן העניינים

3	מבוא
3	מטרת המחקר
3	שאלת המחקר
3	טענת המחקר
4	שיטת המחקר
4	תרומת המחקר
5	רקע תיאורטי
5	מושגים
5	סכסוך
5	מלחמה
5	גורמים לפריצת מלחמה
5	מלחמה אסימטרית
5	קטיעת הפסדים
6	סיום מלחמה
6	תיאוריות
6	אפקט הדומינו
8	עימות אסימטרי
11	סקירת ספרות
11	מלחמות אסימטריות
14	התפרקות ברית המועצות
20	המלחמות בין רוסיה לצ'צ'ניה
20	המלחמה הראשונה
26	המלחמה השנייה
29	סיכום ומסקנות
32	ביבליוגרפיה

מבוא

שנות התשעים של המאה העשרים נפתחו בהתמוטטות המשטרים הקומוניסטיים במזרח אירופה. המאורעות יצרו תחושה אופטימית בקרב הקהילה הבינלאומית. פרנסיס פוקויאמה, טען בספרו "קץ ההיסטוריה", כי נפילת הגוש הקומוניסטי סימנה את קץ היסטוריית הסכסוכים האנושית וכי העולם הופך ליותר ויותר דמוקרטי, כשמדובר גם בתלות גומלין כלכלית וגם במוסדות בינלאומיים ואזוריים. ואכן כן, במדינות קומוניסטיות התרחש תהליך דמוקרטיזציה, אך תהליך זה גרם להיחלשותם של מרכזים פוליטיים וכתוצאה מכך מדינות קומוניסטיות התפרקו ובחלקן (כמו ברית המועצות ויוגוסלביה) תהליך ההתפרקות לווה במלחמות אזרחים עקובות מדם. התהליך של ההיחלשות והנסיגה של ברית המועצות החל להתפתח באופן הדרגתי משנת 1987. הרפורמות הדמוקרטיות שנערכו במערכת המדינית ביוזמת נשיא ברית המועצות מיכאל גורבצ'וב יצרו תהליך שרשרת. בעקבות היחלשות המפלגה ושקיעתה של האידיאולוגיה הקומוניסטית ובשל ההידרדרות הכלכלית התחזקו כוחות ספרטיסטיים ויצאו משליטה, שבסופו של דבר הביאו להתפרקות ברית המועצות ב-26 בדצמבר 1991. מעצמת העל התפרקה ל-15 מדינות ריבוניות. אחת מהמדינות החדשות שקמו על הריסותיה של ברית המועצות היא רוסיה.

מטרת המחקר

מחקר זה בוחן את השפעת התפרקות ברית המועצות על פריצת המלחמות בין רוסיה לצ'צ'ניה 1994-1996 ומלחמת רוסיה - צ'צ'ניה 2009-1999.

שאלת המחקר

האם להתפרקות ברית המועצות הייתה השפעה על פרוץ המלחמות בין רוסיה לצ'צ'ניה 1996-1994 ומלחמת רוסיה - צ'צ'ניה 2009-1999?

טענת המחקר

להתפרקות ברית המועצות הייתה השפעה על פריצת המלחמות בין רוסיה לצ'צ'ניה.

שיטת המחקר

מחקר זה הוא מחקר איכותני השוואתי שבוחן את השפעת קריסת ברית המועצות על מלחמות בין רוסיה לבין צ'צ'ניה ב-1994-1996 וב-2009-1999. המחקר יעשה שימוש בספרות המקצועית, כגון כתבי עת, עיתונים, ספרים ואתרי אינטרנט.

תרומת המחקר

למחקר ישנן שתי תרומות מרכזיות. תרומה אמפירית, המחקר יתרום לספרות המקצועית הקיימת בנושא מלחמות רוסיה צ'צ'ניה. תרומה תיאורטית, המחקר יתרום לספרות התיאורטית העוסקת במלחמות א-סימטריות.

רקע תיאורטי

לפני שאעמוד על ניתוח שתי המלחמות בין רוסיה לבין צ'צ'ניה יש לדון מספר מונחים מרכזיים ולהגדיר מסגרת תיאורטית.

מושגים

סכסוך

סכסוך הוא מצב ביניים בו מתרחש מאבק על ערכים וטענות לסטאטוסים קשים להשגה, על עוצמה ומשאבים, שבאמצעותם מתכוון צד אחד לנטרל, לפגוע או לחסל את יריביו (Coser, 1967).

מלחמה

המלחמה היא סכסוך אלים המתרחש בפרק זמן מסוים ובמרחב מסוים, כאשר שני השחקנים שואפים להשיג הכרעה (גת, 2000).

גורמים לפריצת מלחמה

המלחמה היא תופעה פוליטית ואת שורשיה יש לחפש בסכסוך שבין קבוצות אינטרס (Huntington, 1968; Tilly, 1975). גישה אחרת, המבוססת על תורתו של מרקס, מסבירה את המלחמה כתופעה סוציו-אקונומית וקשורה למאבק המעמדות (Dougherty & Pfaltzgarff, 1981).

מלחמה אסימטרית

מלחמה אסימטרית היא מלחמה בין שני צדדים שביניהם מתקיים אי-שוויון ביכולות הצבאיות והכלכליות (Paul, 1994).

קטיעת הפסדים

כאשר מתברר שאף צד במלחמה אינו מנצח, החישובים הראשוניים שנעשו לטובת ההסלמה צריכים להיערך מחדש שכן, התועלות הפוטנציאליות ביחס לניצחון הולכות ומצטמצמות עם גידול

העלויות. העובדה שכה הרבה אנרגיה, משאבים חומריים ואנושיים הושקעו, נפגעו או אפילו הושמדו, מקשה על הצד היוזם להפסיק את הלחימה אחרת, ההשקעה, המאמצים והסבל יאבדו את משמעותם ויפורשו כמאמץ שנישא לשווא. במצב זה, הצדדים בוחנים את סיכוייהם לעתיד: אם אין סיכוי מתקבל על הדעת להשגת ניצחון אלא מבוי סתום מתמשך, אולי אף קטסטרופה עבור הצדדים הלוחמים, אז צצים אלמנטים של "רגע בשלות" לפתרון. במצב זה, הקונפליקט אינו מציע דבר זולת תנאי שטח לא נעימים, תפלים, הנמתחים אל העתיד לצדדים ואז שוקלים הצדדים להגיע להפסקת לוחמה (Zartman, 1989).